

Mijn favoriete boom: *Ginkgo biloba*

Bij mijn bezoek in 1995 aan de Hortus botanicus in Haren trof ik daar te koop aan een bonsai boompje van de *Ginkgo biloba*. Het boompje was welgevormd en stond in een klein Chinees geglazuurd aardn bakje. Ik kocht het boompje spontaan en op dat moment is mijn fascinatie voor de *Ginkgo* begonnen. De *Ginkgo*, een levend fossiel! Mijn bonsai is nu circa 22 jaar oud, maar staat wel

in een mooie, grotere pot van celadon glazuur.

Onder de glasplaat van mijn nachtkastje liggen ginkgobladeren in diverse kleurgradaties. Een ervan heb ik rood gekleurd voor het contrast. Toen ik een foto ervan eens aan een dendroloog liet zien zei hij verrast: 'ach, ik wist niet dat de *Ginkgo* ook rode bladeren had'. Een mooie anekdote. Mijn echtgenote kreeg van mij een zilveren speldje van het ginkgoblade. Van het een komt het ander, mijn bonsai blijkt een fascinerend verleden te hebben zoals u zult lezen.

Eigenlijk had de boom 'Ginkyo' moeten heten. Dat betekent in het Chinees 'zilveren abrikoos' wegens de gelijkennis. Toen Engelbert Kaempfer de boom in 1691 aantrof in Japan ontstond er een misverstand door de uitspraak en zo ontstond de naam *Ginkgo*. Linnaeus heeft bij het clas-

sificeren het woord 'biloba' (tweelobbig) eraan toegevoegd: *Ginkgo biloba*. Het is dus beslist niet verkeerd om alleen over de *Ginkgo* te spreken. In Nederland wordt de boom ook 'Japanse notenboom' genoemd. Dat is in feite onjuist. Deze naam ontstond toen men nog dacht dat de boom van oorsprong uit Japan kwam, maar hij komt uit China. De naam 'tempelboom' wordt eveneens gebruikt, omdat de *Ginkgo* vaak werd aangeplant bij tempels en kloosters. In – oosterse – tuinen zal men een *Ginkgo*, een heilige boom, niet aantreffen. Hij hoort dus beslist niet thuis in oosterse tuinen.

Snuffelend in de omvangrijke literatuur bracht de volgende gegevens voort. De *Ginkgo* is de enig overgebleven boom uit de familie der Ginkgoaceae van 270 miljoen jaar geleden. 144 miljoen jaar geleden kende de boom een verspreiding over Azië, Noord-Amerika en Europa. Ongeveer 2,5 miljoen

Ginkgo biloba als bonsai
Foto: Joost Gieskes

jaar geleden verdween de boom uit Europa. Vanaf het jaar 1192 kwam de boom van China naar Japan. Met recht is de *Ginkgo biloba* een levend fossiel te noemen¹. In 1754 is de *Ginkgo* voor het eerst gekweekt in Europa.

Dat de *Ginkgo* een opvallende verschijning is staat buiten kijf; vooral het blad trekt de aandacht. Het gelobde waaiervormige blad en de radiale nerven. Bij elke boom ontwaart men niettemin tal van bladvormen. Men rekent de *Ginkgo* tegenwoordig tot de loofbomen, maar hij leunt toch nog altijd een beetje tegen de coniferen aan. De boom is tweehuizig, maar de meeste aangeplante exemplaren zijn mannelijk. De vruchten hangen alleen of in trosjes. Zij hebben een penetrante geur. Soms krijgen mannelijke bomen ook vruchten. Dat lijkt opmerkelijk maar in het verleden heeft men vrouwelijke enten in een tak geplaatst en is men dat later weer vergeten. Van de *Ginkgo* bestaan meerdere selecties, van *fastigiata* tot *pendula*². De zaadjes worden in China en Japan – en wellicht elders – nog steeds gegeten, ze worden dan ge-roosterd.

Aan de *Ginkgo* worden tal van geneeskrachtige eigenschappen toegeschreven: tegen ouderdom; tegen vergeetachtigheid; tegen tininitus (oorsuizen), het lijstje is lang. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft in 2007

onderzoek gedaan, en kwam tot de conclusie dat er onvoldoende bewijs bestaat voor de geclaimde gezondheidseffecten.

Dat de oudste *Ginkgo* van Europa door toedoen van Kaempfer in de Botanische tuin van Utrecht zou staan wordt tegenwoordig ernstig betwijfeld, er is namelijk geen sluitend bewijs voor³.

De *Ginkgo* is een krachtige, zeer lang levende boom die geen ziektes kent. En dat hij tegen een stootje kan blijkt uit de atoombomramp in Hiroshima: de tempel ernaast werd verwoest, de *Ginkgo* overleefde het en was de eerste plant die groen uitliep. Het is een trage groeier, in zijn jeugd vrij recht met horizontale takken, maar bij het ouder worden kan de boom bizarre vormen aannemen.

De *Ginkgo biloba*, een boom met een hoogst interessante geschiedenis, een levend fossiel, hij zal mij voor altijd blijven fascineren. □

Voetnoten

Op de website van Cor Kwant, geheten 'Cor's Ginkgo pages', staat een overvloedige hoeveelheid informatie over de boom. Het is de moeite waard de website te bezoeken.

Voor diverse technische gegevens zie *Loofbomen in Nederland en Vlaanderen*, auteur Leo Goudzwaard.

Vriendelijke mededeling van dr. ir. Piet de Jong

Ginkgo biloba geplant in 1925, Den Haag. Inzet: symfonie in geel
Foto: Joost Gieskes

Vruchten van *Ginkgo biloba* hebben een penetrante geur.

Inzet: zaad
Foto: Joost Gieskes

